

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Кафедра статистики та математичних методів в економіці
Кафедра економіки, права та управління бізнесом**

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри
статистики та ММЕ
Ольвінська Ю.О.

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

**зі спеціальності 051 «Економіка»
за освітньою програмою
«Бізнес-економіка та аналітика»**

**на тему: «Статистичний аналіз рівня життя населення
України»**

Виконавець:
студентка центру заочної та вечірньої форми
навчання

Макогон Ірина Сергіївна _____

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Самотосенкова Олена Вікторівна _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ	5
1.1. Рівень життя населення як соціально-економічна категорія.....	6
1.2. Сучасна концепція дослідження рівня життя населення в Україні	9
1.3. Система статистичних показників та методики оцінки рівня життя населення	12
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ у 2011-2023 рр.....	17
2.1. Аналіз динаміки матеріального становища населення України....	17
2.2. Регіональний аналіз розподілу доходів та витрат населення України.....	47
РОЗДІЛ 3. ІНТЕГРАЛЬНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ ЖИТТЯ	53
НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	53
3.1. Аналіз рівня життя населення за методикою розрахунку інтегрального показника.....	53
3.2. Прогнозування рівня доходів та витрат населення України.....	57
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Рівень життя населення є важливим соціально-економічним показником, який відображає якість життя людей в певному регіоні, країні або світові в цілому. Вивчення рівня життя населення має важливе значення для розуміння соціально-економічного розвитку країни, оцінки ефективності державних політик та програм, а також визначення пріоритетних напрямів подальшого розвитку.

В сучасному світі, де економічні турбулентності та кризові ситуації стають неодноразовими, велике значення набуває аналіз впливу таких економічних змін на рівень життя населення. Економічна криза може суттєво вплинути на різні аспекти життя людей, від доходів та зайнятості до доступу до освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг.

Низький рівень життя в умовах економічної кризи може спричинити соціальні та економічні нерівності, погіршувати якість життя громадян і впливати на їхнє загальне благополуччя. Безпосереднім наслідком таких ситуацій можуть бути соціальна напруженість, політична нестабільність та зниження довіри до влади.

З метою зрозуміти та вивчити цей складний процес, провести комплексний аналіз рівня життя населення в умовах економічної кризи стає необхідністю. Такий дослідницький підхід дозволить виявити ключові фактори, що впливають на рівень життя населення, і знайти шляхи поліпшення ситуації. Серед українських дослідників, які займаються науковим та методичним дослідженням рівня життя населення, слід відзначити праці Е. Лібанової, М. Яцківа, О. Бондара, Ю. Ольвінської, Пісоцька Р., О. Самоєнкової, К. Вітківської, А. Підгорного та багатьох інших визнаних експертів у цій галузі. Вони присвятили свої дослідження аналізу впливу економічних криз на рівень життя населення, виявленню соціальних тенденцій та пошуку шляхів поліпшення ситуації. Їхні праці стали важливим внеском у розуміння проблем та викликів, які виникають у сфері соціального

благополуччя під час економічних криз.

Мета кваліфікаційної роботи - дослідження рівня життя населення в Україні, зокрема у період з 2011 до 2023 рік.

Для досягнення цієї мети у кваліфікаційній роботі проведено аналіз теоретико-методологічних аспектів дослідження рівня життя населення, включаючи його визначення як соціально-економічної категорії та розгляд сучасної концепції дослідження рівня життя населення в Україні. Проведено статистичний аналіз рівня життя населення України за період з 2011 до 2022 року. Зроблено прогноз життєвого рівня населення України до 2025 року в умовах соціально-економічної нестабільності та визначення основних напрямів підвищення рівня життя населення.

Дослідження рівня життя населення в Україні є актуальним завданням в контексті сучасної соціально-економічної ситуації, оскільки країна пережила ряд викликів, таких як економічні кризи, соціальні зміни, політичні перетрубації та воєнні конфлікти, що мають прямий вплив на рівень життя населення. Аналіз рівня життя населення у цих умовах може допомогти виявити фактори, що впливають на його зміну, та розробити ефективні стратегії покращення життєвого рівня населення в майбутньому.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є сукупність показників, що характеризують рівень життя населення.

Предметом дослідження є кількісно-якісна характеристика показників, що характеризують основні аспекти рівня життя населення в Україні 2011-2022 роках.

У процесі дослідження були використані загальнонаукові прийоми і методи наукового пізнання. Серед них: методи статистичного зведення та групування, відносних та середніх величин, методи аналізу ряду динаміки, методи інтегрального аналізу та прогнозування. Також застосувались методи графічного представлення даних.

Інформаційною базою дослідження, проведеного у кваліфікаційній роботі, є наукові публікації вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-

законодавчі акти України, дані офіційних статистичних збірників, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики та державних установ, звіти ООН, результати спостережень, опитувань та обстежень та інших методів збирання первинних даних про рівень людського розвитку в Україні та світі.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, містить список використаної літератури та додатки.

У першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто методологічні та теоретичні основи статистичного дослідження рівня життя населення України.

В другому розділі кваліфікаційної роботи було проведено аналіз динаміки показників рівня життя населення України, його матеріальне становище, проведено регіональний аналіз доходів та витрат населення.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було проведено інтегральний аналіз рівня життя населення в окремих регіонах України.

Для обробки та аналізу інформації використовувалися такі комп'ютерні програми: Microsoft Excel та Microsoft Word.

Основні результати проведених досліджень, висновки і рекомендації представлено на наукових конференціях та опубліковано у науковій статті та тезах доповіді [41;42]

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

ВИСНОВКИ

Проведене статистичне дослідження оцінки рівня життя населення України в період економічної кризи надає глибоке розуміння ситуації та дозволяє зробити наступні обґрунтовані висновки.

1. Проведене дослідження показало, що рівень життя населення України зазнав змін протягом останнього десятиліття. Хоча деякі показники, такі як середня заробітна плата, відображають позитивні тенденції, ці зміни не рівномірні. Збільшення цін на продукти харчування та комунальні послуги призвело до зменшення покупної спроможності населення та погіршення його фінансового стану.

2. Важливим результатом дослідження є виявлення зростання нерівності у розподілі доходів в Україні. Розрив між багатими та бідними верствами населення збільшується, що ставить під загрозу соціальну стабільність та загальну якість життя громадян. Цей факт вимагає посилення соціальної політики, забезпечення рівних можливостей для всіх верств населення та впровадження ефективних заходів зменшення нерівності.

3. Дослідження показало, що інфляція в Україні також впливає на рівень життя населення. Хоча індекс споживчих цін зменшився протягом досліджуваного періоду, збільшення цін на основні товари та послуги спричинило зниження покупної спроможності населення.

4. Аналіз вказує на зміни в розподілі витрат та доходів між групами населення. Зростання витрат було більш помітним у найбільш забезпечених верствах, що поглиблює нерівномірність у фінансовому становищі громадян.

5. Порівняно з країнами Європейського Союзу, середня заробітна плата та пенсія в Україні залишаються низькими. Це свідчить про необхідність розробки та впровадження політик, спрямованих на підвищення рівня оплати праці та соціального захисту громадян.

Загалом, це дослідження надає вагомому доказові підґрунтя для подальших соціо-економічних реформ в Україні. Щоб покращити життя громадян,

необхідно зосередитися на зменшенні нерівності, забезпеченні рівних можливостей для всіх верств населення, зростанні соціального захисту та розвитку економіки. Тільки тоді досягнемо більш справедливого та стабільного суспільства, де кожен громадянин матиме можливість належним чином забезпечити себе та свою родину.

У підсумку, оцінка та поліпшення рівня життя населення в Україні є важливим завданням, яке вимагає комплексного підходу, врахування офіційної статистики, думки та відгуків населення, розробки та впровадження соціальних програм та проектів.

Декілька можливих напрямків для поліпшення рівня життя населення в Україні можуть включати наступні шляхи:

1) Забезпечення стабільного економічного зростання, залучення інвестицій, розвиток малих та середніх підприємств, сприяння розвитку інновацій та технологій, покращення бізнес-клімату та забезпечення прозорих ринкових умов можуть сприяти підвищенню рівня зайнятості та доходів населення.

2) Розвиток соціальної інфраструктури, забезпечення доступу до якісної освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та житлових умов, впровадження мінімального соціального стандарту, підтримка сімей, дітей, молоді, літніх людей та інших вразливих груп населення можуть покращити їхній рівень життя.

3) Розвиток транспортної інфраструктури, водопостачання, енергетики, зв'язку, впровадження сучасних технологій та цифровізації, поліпшення комунальних послуг та інших сервісів можуть сприяти покращенню рівня життя населення в Україні. Розвиток інфраструктури та надання якісних сервісів можуть покращити умови життя населення, забезпечити зручний доступ до різних ресурсів та послуг, підвищити рівень комфорту та забезпечити ефективне функціонування суспільства.

4) Забезпечення сталих екологічних підходів, раціонального використання природних ресурсів, охорони природних заповідників,

зменшення забруднення повітря, води та ґрунту, сприяння використанню відновлювальних джерел енергії та енергоефективності можуть покращити якість довкілля та сприяти здоров'ю населення.

5) Забезпечення доступної та якісної освіти, підтримка наукових досліджень, розвиток інтелектуального потенціалу, підвищення рівня грамотності та освіченості населення можуть сприяти розвитку знання, інновацій та покращенню можливостей працевлаштування.

6) Розвиток діалогу, взаєморозуміння, толерантності, відкритості та участі громадян у прийнятті рішень, підтримка громадської активності та розвиток громадянського суспільства можуть сприяти розвитку відкритого, демократичного та справедливого суспільства.

7) Розвиток соціальної інфраструктури, підтримка уразливих верств населення, забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, включаючи соціальний захист, медичну допомогу, пенсійну систему та інші соціальні програми можуть забезпечити соціальну справедливість та допомогти тим, хто потребує особливої підтримки.

8) Стимулювання економічного зростання, розвиток підприємництва, підтримка малого та середнього бізнесу, створення сприятливого інвестиційного клімату, розширення ринків збуту та підтримка економічних реформ можуть сприяти розвитку економіки країни та покращенню рівня зайнятості населення.

Конкретні заходи та стратегії можуть варіюватися в залежності від потреб, особливостей та пріоритетів кожної країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безробітне населення (за методологією МОП) за тривалістю пошуку роботи у 2010-2021 роках. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/rp/ean/ean_u/arh_brntp_rik_u.htm (дата звернення: 28.04.2024 р.).
2. Горянська С.В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення // Фінанси України №6. – 2011
3. Державна служба статистики України. Економічна статистика. – URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cit.htm (дата звернення: 28.04.2024)
4. Державна служба статистики України. Середня заробітна плата за регіонами за місяць. – URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/gdn/reg_zp_m/reg_zpm_u/arh_zpm_u.htm (дата звернення: 28.04.2024)
5. Дмитришин Л.І. Диференціація доходів населення як показник рівня життя населення / Л.І.Дмитришин, Я. Я. Плешка // «Розвиток економічної системи в умовах глобалізації» (м. Хмельницький, 11-12 листопада 2016 р.). — Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2016 .- с .160 – 162
6. Дмитришин Л.І. Теорія і практика оцінки рівня і якості життя населення: зарубіжний досвід / Л.І.Дмитришин, Я. Я. Плешка // Еврика 15: Збірник наукових праць. – 2016.
7. Завидівська Н.Н., Завидівська О.І. Якість життя як основа для розвитку людського капіталу в умовах активізації глобалізаційних процесів. Вісник Університету банківської справи Національного Банку України. 2013. №3(18). С. 300-304.
8. Зайняте населення за професійними групами та статтю у 2010-2021 роках. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/rp/zn_ed/zn_ed_u/zn_ed_2013_u.htm (дата звернення 28.04.2024 р.).

9. Карюк В.І. Аналіз факторів впливу на рівень безробіття в Україні за сучасних умов. Вчені записки Університету «КРОК». 2018. №4. С, 94-102.
10. Кочемировська О. Розвиток трудового потенціалу як чинник економічного зростання України: аналіт. доп. К. : НІСД, 2014. 108 с.
11. Кравченко Н.В. Підвищення якості життя населення на засадах реалізації соціальної політики: дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.07 - "Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика". Маріуполь, 2016. 237 с.
12. Лисак В. Ю. Сутність заробітної плати та її значення в процесі економічного управління підприємством // Економіка і суспільство. - 2016. - Вип. 4. - С. 264-269. - URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/43.pdf (дата звернення: 04.05.2023)
13. Маркевич А. Є. Економічний зміст та підходи до поняття "заробітна плата" // Ефективна економіка. - 2015. - № 2. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_2_54 (дата звернення: 18.04.2024)
14. Мармоза А. Т. Теорія статистики. Підручник – К.: Центр учбової літератури. – 2019 – 592 с.
15. Номінальна і реальна заробітна плата. Основні форми заробітної плати URL: https://pidru4niki.com/10611207/politekonomiya/nominalna_realna_zarobitna_plata_osnovni_formi_zarobitnoyi_plati (дата звернення: 13.04.2024)
16. Про офіційну статистику: Закон України від 16.08.2022 р. №2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#n350> (дата звернення: 13.04.2024 р.).
17. Пісоцька Р. Індекс соціального розвитку, 2016. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2016.html> (дата звернення: 10.04.2024)
18. Про Державний бюджет України на 2013 рік : Закон України від 29 грудня 2013 року, підстава № 715-18 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5515-17> (дата звернення: 10.04.2024)

19. Про Державний бюджет України на 2014 рік: Закон України від 15 квітня 2016 року, підстава № 1063-19 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/719-18> (дата звернення: 10.04.2024)
20. Про Державний бюджет України на 2015 рік: Закон України від 29 грудня 2015 року, підстава № 906-19 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80-19> (дата звернення: 10.04.2024)
21. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України від 28 грудня 2016 року, підстава № 1809-19 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/928-19> (дата звернення: 10.04.2024)
22. Рибак Г.І. Методогічні проблеми виміру рівня якості життя населення в регіоні. Комунальне господарство міст: науково-технічний збірник. 2011. №100. С. 321-329.
23. Рівень безробіття в Україні [Електронний ресурс] / URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (дата звернення: 28.03.2024 р.).
24. Сергєєва Л.Н. Моделювання впливу ставки податку на доходи домогосподарств та активність фондового ринку / Л.Н. Сергєєва. – Культура народів Причорномор'я. – 2013. – №247. – С. 87-92.
25. Соціально-економічний розвиток України за 2021 р. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. - URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2021/soc_ek_r_Ukr/soc_ek_r_Ukr_12_21.pdf (дата звернення: 20.04.2024).
26. Соціально-економічне становище домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств) / Державна служба статистики України. – Київ, 2013. – 34 с.
27. Статистичний збірник «Регіони України» [Електронний ресурс] – URL: <http://www.ukr.stat.gov.ua> (дата звернення: 10.04.2023)
28. Соціальні індикатори рівня життя населення: [Статистичний збірник] / Державна служба статистики України. – Київ, 2013. – 221 с.
29. Статистичний щорічник України за 2020 рік – К.: Державна служба статистики України. - 2021.

30. Тарасова К. І. Статистичне дослідження проблем безробіття в Україні в регіональному розрізі // Економіка та суспільство : журнал. - 2018. - № 14. - С. 745-752.
31. Ткач Є.І. (ред.) Курс лекцій з дисципліни Статистика. Частина 1. Теорія статистики/ В. П. Сторожук, О.В. Кустовська, Є.І. Ткач, І.М. Ткач та ін.; Тернопіль: Економічна думка, 2006. - 224 с.
32. Українське суспільство 1992-2015. Соціологічний моніторинг / За ред. В.М. Ворони, М.О. Шульги. – К. : ІС НАНУ, 2008. – 656 с.
33. Фінансовий портал Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – URL: <http://minfin.com.ua> (дата звернення: 10.04.2024)
34. Христенко О. А. Статистика ринку: [монографія]. Миколаїв: МНАУ, 2021. - 60 с.
35. Державна служба статистики України Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/Zb_Bsph_2020.pdf (дата звернення: 10.04.2024)
36. Прожитковий мінімум в Україні по соціальним та демографічним групам з 2000 по 2023 рр. URL:: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/index.php/> (дата звернення: 10.04.2024)
37. Мінімальна зарплата в Україні з 2000 по 2023 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> (дата звернення: 10.04.2024)
38. Прожитковий мінімум в Україні по соціальним та демографічним групам з 2000 по 2023 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/index.php/> (дата звернення: 10.04.2024)
39. Статистичний збірник/Statistical Publication "Витрати і ресурси домогосподарств України"/"Household Expenditures and Resources in Ukraine" URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/17/Arch_vrd_zb.htm (дата звернення: 10.04.2024)

40. ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ «Доходи та витрати населення» URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/02/zb_doch_21.pdf (дата звернення: 10.04.2024)

41. Макогон, І. С. Статистичний аналіз рівня життя населення України в умовах соціально-економічної кризи [Текст] / І. С. Макогон, О. В. Самоєнкова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 10. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2024. – С. 9 – 15.

42. Макогон І. С., Самоєнкова О.В. Оцінка матеріального становища населення України: регіональний аспект // *Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного, м.Одеса, 2024 р.. Одеса: ОНЕУ, С.45-49. .